

ДА
р-3567
Опис 1
Справа 127
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ
Тернопільської області

Архів з бірому
Горьківсько-Бориспільська округа ОУУ

ПАПКА

для 127

паперів

Трошкочинський університет, корисові підписи із "свідчення"
Щедрмано оформленні прохачого зізнання "свідчення"
від 08 липня 1945р.
Мамині

Числої рахун: 08 липня 1945р.
Грудень 1944р.

Числої рахунів: 3
Числої рахунів: 7
20 р.

Зберігати: на кейсі

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ 6
Тернопільської області
р-3567 Опис 1 Справа 127

П Р О Т О К О Л
стрічі, відбутої 28.ІХ.1947 р.

28.ІХ.47р. я і ще два повстанці зі мною, зайшли до однієї учительки-східнячки. У неї застали ми ще дві східнячки: одну учительку, другу фельчерку. Учителька, з якою я хотів стрітнутися, була піонервожатою та членом комсомолу. До комсомолу належала також фельчерка. Прийшовши до хати, я застав їх біля порога.

Я привитався з ними й запитав, що вони роблять /говорив по-російськи/. Вони відповіли, що нічого, хочуть відходити додому. Я завважив у них поденервування, а особливо на піонервожатій і запитав, чого вони так "спугались", на що одержав відповідь, що тепер ніч і ходять всякі люди. Я сказав, що напевно бояться, щоб не прийшли до них "бандьори" та щоб не повісили. Піонервожата відповіла, що не "бандьорів", а ночі бояться.

Тоді я почав говорити по-українськи і признався хто ми є та попросив, щоб вони це задержались. Вони спочатку не хотіли /а головню піонервожата/, мовляв, тепер ніч, і їм треба йти додому, але врінці вона, піонервожата, дуже поденервована й змішана /її обличчя що-кілька жхвилини діставало іншу краску/ сказала "Ну, то сядем" і сіла коло мене так близько, що я мусів троха відсунутися, щоб зробити їй місце.

Я почав розпитувати їх хто вони, звідкіля, хто їх батьки, як довго тут живуть, чи чули вже про українських повстанців та чи стрічалися з ними. /Визначув, що найбільше говорила зі мною піонервожата, а інші відігравали ролю уважних слухачів, хоч, як я зорієнтувався, хотіли також говорити, але участі в говоренні, майже не брали. По моєму, боялися піонервожатої/. Вона відповіла, що вона і фельчерка родом з м. Конотопа, а третя - з Винницької області, - всі три українки. /Пізніше я довідався, що вона, мабуть, жидівка, дочка прокурора/. Батьки її - говорила - є робітниками в м. Конотопі, що тут на ЗУЗ живуть вже другий рік, а про повстанців чули, але з ними ще не стрічалися.

Я запитав тоді, чи вони знають таку важну подію в історії України, яка відбулася під Конотопом. Вона сповіла, що знає про Конотоп: що назва Конотоп, пішла від того, що колись там були великі болота. Туди переїжджала цариця Катерина і там потопила свої коні. Пізніше там побудували місто і назвали його Конотоп. Дальше, розказувала ще байочку про Конотопську відьму. Вільше, вона й інші, не знали про Конотоп нічого. Я розказав їм тоді про трюмф української зброї над російською 1659 р. При цьому я спинився і говорив про Україну - Державу, яка впродовж віків воювала з Росією за свою політичну незалежність, та про хитру загарбницьку політику Росії супроти України. Оживлена дискусія почалась над Хмельницьким і Переяславським договором. Вона говорила, що Хмельницький бачив потребу прилучення України до Росії і тому, на Переяславському договорі прилучив Україну до Росії. Я доказав їм, покликаючись на деякі точки договору, що Переяславська угода, не є жодною злукою України з Росією, а підписання договору двох рівноправних держав, що цей договір Росія використала, пізніше, для замаскування своїх загарбницьких цілей, що український народ після цього боровся, бореться до сьогодні і буде боротися проти Росії аж до часу здобуття Української Самостійної Соборної Держави.

Дальше говорили про політику большевиків, про їх "демократію", про вибори, про рівноправність в СССР, про піднесення російського народу до ролі "старшого брата", про його опіку над "мелодшим братом" - українським народом, про політичне й економічне поневолення України большевиками, про русифікаційну політику, про фальшування історії та літератури України, про Шевченка, Франка, М. Українку, про фальшиве навітлення цих постатей в історії української літератури та в історії України.

Після цього ми спинилися над колективним життям в ССРСР. Я звернувся до учительки з Винницької області, щоб оповіла нам про колгоспне життя, бо вона дочка колгоспників. Коли ця почала оповідати, то піонервожата змірила її грізно своїм поглядом і сказала: "Що ви Марію Петрівна можете говорити про колгосп. Ви через цілий час були в школі і з колгоспом нічого спільного не мали", - а звернувшись до мене - "Я розкажу вам те, що я знаю про колгосп з газет". Я подивився тоді на нею так, щоб вона зрозуміла мій погляд і сказав: "Я вас, пані, розумію". Вона не оповідала вже про колгосп нічого, лише опустила очі в долину й мовчала.

Тоді запанувала коротка мовчанка. Про колгосп я більше не хотів розпитувати, а щоб рятувати ситуацію, запитав, чи вони не мали б охоти прочитати щось з нашої літератури й подав їм: "Оповідання про те, як большевики революцію з'їли та про найвищих секретарів партії на Україні", "Відозву "Брати - Селяни", "Заблуканий Брате" і "Червоноармійці - Українці". Це все забрала піонервожата й читала, а всі інші слухали. Я-ж почала читати листівку "Заблуканий Брате", то торкнула фельчерку ліктем, яка сиділа біля неї. Я ще ширше старався пояснити їм завдання комсомольських та піонерських організацій та про виможе наше ставлення до них і до їх членів чи організаторів, які свідомі свого злочину. Вона запитала мене тоді, що мають робити ті, що їх силою заставляють бути членами та організаторами цих організацій. На це питання я відповів їй питанням, чому большевики заставляють до цього силою, коли всюди говорять і пишуть, що вступ до цих організацій добровільний. На це вона не відповіла мені нічого, а я ж докадав їм про розбіжність в большевиків між пропагандою і теорією з одної, а практикою і дійсністю - з другої сторони.

На цьому я вже думав закінчити Говорення, бо був уже близький ранок, але вона ще задержала мене, звертаючи, чи можна мене це про щось запитати. Мене здивувала її скромність і сказав - "прошу". Вона почала: "Ну, що буде то буде, але я скажу, що у вас є односторонність. От нпр. Ви знаєте таке село /назвала мені одне із недалеких сіл/. В ньому щойно зорганізували колгосп. Щойно кілька днів по зорганізованні цього колгоспу, ви, чи такі як ви, повісили голову цього колгоспу, /В не дуже далекому селі, це все в дійсності було/. Хіба ж той чейвік щось винен. Я цю подію знаю. Він був куркуль. Йому наложили певну суму податку. Цей податок він мав сплатити до означеного реченця. Якщо б не сплатив, то його вивезли б на Сибір, а там, знаєте яке життя. Щоб минути це все, він був змушений підписати заяву до колгоспу. І хібаж він щось тому винен, він рятував себе, а то що він став головою колгоспу, то його назначили ним бути. Що ж він в цьому винен. За що його вішати. /Передаю дослівно./. Я знову відповів їй питанням: "Чи "Якто, та колгосп, - як і всі інші організації в ССРСР - справа "добравільна". До колгоспу куркулів не приймають. Большевики пишуть, що громадянин ССРСР почуває себе насливим тоді, коли приймуть його до колгоспу, що до колгоспу приймають лише заслужених рад. владі громадян, що до колгоспу кожний громадянин, любого дня, може вступити й виступити. А тут чому аж такі методи застосовують. Вона: "Ну, щож ви їм зробите. Вони знають, що тут люди добровільно в колгосп не підуть". Я запитав тоді, чи на Сході йшли добровільно, на що відповіла, що вона була тоді ще малою, цього не пам'ятає, а в старших не розпитувала. Я запитав ще її, чому люди не хочуть йти до колгоспів добровільно, якщо там таке "радісне, насливе і заможне" життя, але відповіді не одержав жодної, бо всі вони мовчали, поспускавши голови додолу. Я роз'яснив їм ще тоді, що через запровадження колгоспного ладу на ЗУЗ, большевики економічно знищили український народ, а тим самим і Україну. Що вони до цього самого змагають і на ЗУЗ, що ми і ввесь

український народ, проти цього боровся, бореться і буде боротися, що всіх тих, які не будуть спільно боротися проти колгоспної панщини, і задля збереження свого марного життя, уступають зі шляху цієї боротьби, український народ вважатиме їх своїми зрадниками і як зрадників, буде поборювати. На цю тему я говорив ще більше і обширніше, чого дослівно не описую.

Після цього ми почали працювати. Вже працюючи, вона сказала, що сьогодні багато навчилася, але й останні також навчилися, бо разом були присутні й слухали. /Це відносилось до двох інших сіднячок/.

Слідуючого дня, вона прийшовши до школи, говорила, що її снілися "бандерівці". Учителі думали, що вона жартує і тому ніхто не звертав на це уваги. Того самого дня заявила директоріві школи, що вона піонервожаткою не буде.

Листопад, 1947 р.

КС-150

Протокол з розмови зі
східняками, з дня
28. IX. 1947 р.

П Р О Т О К О Л
розмови з однією східнячкою.

Ввечері 31 жовтня 1947 р. ми "Зенко" і "Нечай", зайшли до одного села розкіплювати відозви. Ідучи дорогою, ми говорили між собою, що буде добре зайти до сільради і там розліпити кілька відозв. Переходячи через село, ми побачили великий мурований будинок, в якому світилося світло. Ми думали, що це сільрада і підійшли, приліпили до стіни дві відозви: "Брати - Селяни" і "До учасників і родин істр. банд". Приліпили ті відозви і один залишився на стійці, а другий зайшов в кімнату. Відчинивши двері, ми зараз пізнали, що тут міститься якийсь уряд, бо на стінах висіло багато портретів радянських державників, червоні прапори і лозунги. Під печерою сиділа жінка середнього віку, в подертій сорочці /обидва рамена були голі/, без хустини на голові, боса, ноги загнуті під себе. Ми поздоровили її по-російськи "здрас-туйте". Вона так само відповіла. Ми далше питали що в цьому домі міститься і хто в ньому живе. Вона відповіла, що тут міститься районна заготконтора, а мешкає в ньому вона з мужем, який є працівником цієї контори а вона йому допомагає. Сказала, що муж поїхав до району і ще не вернувся.

Тоді ми звернули увагу на портрет Сталіна і запитали її хто то такий. Вона схилила голову й відповіла: "Я не знаю хто это есть, это лозунг". Ми почали з цього сміятися і говорили вже від тоді по-українськи. Почали поговорити про українських повстанців. Питали чи вона чула про них, чи бачила, чи боялася якби зайшли до неї і чи хотіла би стрітнутися з ними. Вона не знаючи тоді хто ми є, відповіла, що в тих околицях повстанці не ходять і до неї не прийдуть. Тоді ми призналися хто миє, за що боремося, про ціль нашої боротьби, проти кого боремося і чому боремося проти большевиків. Переконавшись що ми повстанці, вона почала говорити: "Ну так, я перший раз бачу повстанців. Я ніколи не думала їх побачити, бо большевики говорять, що їх вже нема, що вони вже всіх побили. Тепер я знаю, що большевики говорять неправду. Як бачу і чую ваше говорення то переконуюсь, що ви не є бандити і не вбиваєте невинних людей, а боретеся за наше краще життя, щоб ми вже не голодували так як сьогодні! При тому перепрошувала нас, що немає чим нас прийняти, бо немає куска хліба, якого дуже рідко в своїй хаті бачить. Ми дякували, говорили, що не голодні, а вона далше говорила і нарікала на своє нужденне життя, що немає що їсти, вже взутися, задягнутися, бо те, що заробить з чоловіком, то на прожиток не вистарчає. Далше нарікала на свою долю, мовляв, що волила би нігде не бути чим працювати в тій проклятій конторі. Говорила також про колгосп, в якому була два роки. Оповідала, що в колгоспі не живуть лише наставники і ті, що виють красти. А вона до нього вже більше не піде "щоб він і пропав". На питання, чи пам'ятає про колективізацію на Україні і про голод в той час то є в 1932-33 рр. відповіла, що пам'ятає, бо сама була обпущла.

Потім ми говорили про те, що большевицька влада змагає до того, щоб наш український народ якнайбільше поневолити і винищити, а не щоб нам було добре жити. Тому якраз, ми боремося сьогодні проти большевицької влади за побудову такого устрою, в якому наш український народ і всі поневолені Москвою народи будуть на своїх етнографічних територіях будуть мати змогу дійсно вільно і щасливо жити і розвиватися, в якому кожний селянин, робітник чи інтелігент буде мати вільне право на працю за яку одержуватиме таку зарплату, з якої зможе сам вижити і вдержати свою рідню.

На ліжку було двоє дітей-школярів, які щільно на нас приглядалися і прислухувалися нашому говоренні. Ми запитали тоді їх, чи вони

ходять до школи та чи належать до піонерів. Жінка і діти разом відповіли, тільки з тою різницею, що жінка сказала, що не належать, а діти сказали що належать до піонерів. Вона хотіла себе оправдати і сказала, що "в школі силою заставляють до цього", що вона дітей до піонерів не писала, а учителька вписала сама. Ми тоді, почали говорити на тему піонерів. Говорили, що більшовики на те організують піонерів, щоб українське молоде покоління виховати в новому, протинародному дусі, щоб їх виховати не як порядних українців а як зрадників українського народу, як яничарів, що в піонерах вже змалку, вчать дітей бути донощиками, доносити на своїх ровесників, родичів, товаришів, знайомих і т.д., що вже змалку вчать дітей бути мовчливими рабами і сліпими виконавцями всіх наказів і заряджень більшовицьких вельмож. Вона щерез сказала, що в тому нічого не винна, бо дітей самі учителі записують до піонерів.

Після цього ми залишили їй листівки: "Занки до населення України...", "Брати - Селяни", "Заблуканий Брате", "До учасників і родичів істр. банд" і "До всіх членів і кандидатів ВКП/б/...". Вона взяла ці листівки і сказала: "То значить... про це не казати нікому. Ми сказали, що від нас це не залежить, може казати або ні, як хоче, це нам не пошкодить. Вона сказала, що не скаже цього нікому.

Після цього ми попрощалися і відійшли. Ще перед відходом, вона сказала, що вийде наперед на двір подивитися, щоб там нікого не було, бо вона не хотіла б, щоб нас хтось у неї бачив.

Грудень, 1947 р.

"Зенко" і "Нечай"

Протокол

списаний дня 8.VII.1945 р. на підставі зізнання Оксани - східнячки, яка утікаючи від німецьких робіт в 1942 р. у Львові, яких залапана німцями, в час німецької окупації на Україні.

Оксанна сама родом з Полтавщини жителька села ..... літ 20-ть. Сім'я її складалась із 5-ох членів, - родичі і дві дочки, оден син. Самі українці. життя їх до 1937 р., це була головно боротьба за вдержання себе як найдалше від колгоспу ого життя. Однаковож діти коли підресли, не могли вдержатись переслідуванні. В кінци забравши від них все що їм давало можливість вдержатись при самостійнім господарстві, вступили силою до колгоспу. І так, коли вони опинились на ласці держави, діти мусили або самі собі заробляти на хліб насущний чорно гаруючи, або піддатись цілковито більшовицькому вихованню і тільки в цей спосіб могли уникнути нужди, яка стрічала усіх, хто не бажав собі чужої руки радянськ ої влади. І так старша сестра Оксанки пішла в школу, де закінчили середню освіту, почала працювати в мед-інституті, як мед-сестра. Сама Оксанка скінчивши десятирічку на передодні війни СРСР з Німеччиною, о пинившись на ЗУЗ, з вище-поданих причин, по занятю німцями земель України і власне тут зізнала про тайну сестри, яка працюючи в мед-інституті мала можливість пізнати в одному із адміністративних клітин в УРСР те, що характеризує політику Москви у відношенні до інших національностей. А саме: у році /в якому саме непригадує собі/ дістали припоручення в мед-інституті, перепроводити щеплення дітей проти віспи на одному із відтинків терену Полтавської області, а саме району. Перед самим щепленням як "звичайно" відбулось щось в роді засідання усіх завідуючих мед-інститутами /які безперечно були вихованцями комсомолу батька Сталіна/. В кілька днів пізніше мали перепроводити щеплення. День перед самим щепленням завідувача даного мед-інститута приступає до сестри Оксанки і просить її о задержання строгої таємниці і втім відкриває її таємне доручення, в якому було доручено їм вмінати до сировини яку мали вщиплювати дітям, відповідну датку отруї. Діяння цієї отруї, не сказала точно, тільки згадала що це мала б ділати не скоро, і на розвій органів людських тіл. Вона говорила щоб не сказала це нікому, навіть і її, хотий вона найкраща її товаришка, але її зробилось жаль оцих малих дітей, що в ніякому разі не може це знести, щоб таким малим дітям шкодити, та погодитись із цим і тому тільки казала її "якщо будеш щепити, роби так, щоб це не ввійшло в кров". Яси а річ що ця друк пристосувалась до вказівок і в двійку невиконали цього злочинного доручення московських опікунів. Вернувши від щеплення зізнає дальше Оксанка, сестра це в таємниці повірила своїй мамі. А вона сама не була б і ніколи про це довідалась накодиб не була підслухала розмови, бо сестра боячись перепросила її з хати, ця цікава що сестра буде такого робити, чи оповідати мамі, що нехоче щоб вона була свідком, підкралась і вислухала цю історію більшовицької опіки здоровля і бачила зворушення сестри коли це оповідала та в ніякому разі ні сестра, як це спостерегла в цей час, ні вона сама не могли собі пояснити того, чому влада припоручила їм таке виконати, коли це в діти переважно таких самих батьків як і вони. Сама Оксанка довго і тут про це не говорила, але коли перебуваючи довше на ЗУЗ бачивши змагання українського народу за свою самостійність за час німецької окупації і вже рік такоїж і ще гіршої більшовицької, докладніше проаналізувала своє життя і життя родини на У країні під більшовиками, пригадуючи собі про цей

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 7 (сім) аркушів;

у тому числі літерні номери _____;

пропущені номери _____

+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Спеціаліст
Посада
21 червня 2018 року [підпис]
(підпис)

Г. Тардамала
(ініціали (ініціал імені), прізвище)